

O Petritu Imamiju, intelektualcu u mračnim vremenima - ili demistifikacija obmana

O Petritu Imamiju sam čuo još za vreme studija, ali sam sa njim počeo da se družim krajem devedesetih godina prošlog veka, kada sam često bio gost u njegovom stanu na Voždovcu, u ulici Triše Kaclerovića.

Razgovarali smo satima o raznim temama iz politike, kulture, istorije, jezika, umetnosti..., o kojima je on znao puno, a i ono što nije znao dopunjavao je i potvrđivao tokom razgovora. Bio je pravi erudita, inteligentan, kulturni, iskren, vaspitan, gostoprимljiv, prijatan, srdačan, sa visokim profesionalnim i intelektualnim integritetom. Rečju, bilo je zadovoljstvo, privilegija i škola biti i razgovarati s njim: vrhunski poznavalac političkih i kulturnih tokova i istorijskih događaja u Srbiji, Kosovu, Albaniji i na celom jugoslovenskom prostoru, odličan znalac svoje profesije profesora dramaturgije na Fakultetu dramskih umetnosti, veliki poznavalac leksikona albanskog i srpskohrvatskog jezika, neumoran i dosledan istraživač arhiva grada Beograda, čovek sa puno prijatelja raznih profesija i dobi...

Mada po vokaciji stručnjak dramaturgije, Petrit je skoro jednako poznao i političke i kulturne tokove, a naročito istoriju albanskog i srpskog naroda, od davnih vremena do današnjih dana. Posedovao je veliko znanje o Albancima u Beogradu, od kraja XIX veka naovamo, čak je imao i kopije prvih brojeva lista „Albanija“, izdatih u Beogradu od strane jednog albanskog trgovca, na albanskom jeziku i na ćirilicom pismu. Raspolagao je ogromnom literaturom o ovim pitanjima nasleđenom od oca, ali i obiljem informacija izvučenim iz arhiva i sa raznih sastanaka i razgovora sa različitim ličnostima, posebno učesnicima i rukovodiocima NOB-a, političarima, istoričarima, novinarima, rediteljima, glumcima..., i svaku stvar je pedantno zapisivao i dobro analizirao. Zbog toga nije bilo lako raspravljati sa takvim čovekom enciklopedijskog znanja, ali veoma jednostavnim i nenametljivim. Čak je imao jednu veliku manu – nikada se nije deklarirao u medijima o pitanjima koja je poznao i nije nikada pristao da daje intervju, ili da učestvuje na promocijama svojih knjiga, naročito antologijske knjige *Srbi i Albanci kroz vekove*.

Sećam se činjenice da je Petrit, dok sam radio u albanskoj redakciji Radio Jugoslavije, početkom osamdesetih godina, bio taj koji nam je rešavao dileme oko neke nepoznate reči tokom prevođenja i to je činio bez pogovora. Takođe, imao je veoma bliske odnose sa svojim studentima, zbog čega je i svoj stan često pretvarao u boravište u koje su studenti dolazili na konsultacije i po savete.

Petrit Imami je rođen 11. septembra 1945. godine u Prizrenu. Zbog potrebe za prevodiocima s albanskog jezika, njegova porodica se s Kosova već u novembru te godine preselila u Beograd. Otac Sitki Imami, rodnom iz Đakovice, radio je kao prevodilac u emisijama na albanskom jeziku, u Programu za inostranstvo Radio Beograda. On je pripadao prvoj generaciji albanskih književnika na Kosovu, koja je 1945. godine stekla mogućnost da piše i objavljuje na maternjem jeziku. Bio je saradnik na srpskohrvatsko-al-

---

* Fahri Musliu (1948) je novinar i publicista. Studirao je novinarstvo u Beogradu, iz koga je 38 godina bio dopisnik za medije na albanskom jeziku na Kosovu (Rilindja, Bujku, Zëri i Radiotelevizija Kosovo - RTK), kao i dugogodišnji dopisnik Glasa Amerike i BBC-a. Pisao je za brojne medije na srpskohrvatskom jeziku (*Borba, Naša borba, Vjesnik, Danas*). Nekoliko godina piše za portal TV Al Jazeera Balkans. Napisao je nekoliko dokumentarnih knjiga na albanskom i srpskohrvatskom jeziku, uključujući i obimnu monografiju *Bekim Fehmiu*.

banskom i albansko-srpskohrvatskom rečniku u izdanju Albanološkog instituta u Prištini. Petritova majka, Matilda Ale-Imami, domaćica, po nacionalnosti je bila Mađarica i rano je umrla, pa Petrit ostaje pod starateljstvom oca koji se nikada više nije ženio. Od oca je nasledio kult rada, vaspitanje, opštu kulturu, poštovanje, odgovornost, kao i veoma bogatu biblioteku. Petrit je živio u Beogradu do kraja svog života, 30. maja 2019. godine, gde je i kremiran. Bio je oženjen sa dr Nailje Malja-Imami, docentkinjom na Katedri za albanologiju Filološkog fakulteta u Beogradu i imaju sina Aurelja.

Petrit se školovao na srpskohrvatskom jeziku i nakon gimnazije upisuje Fakultet političkih nauka, po želji svoga oca, ali nakon prve godine napušta taj fakultet i upisuje dramaturgiju na Fakultetu za pozorište, film i televiziju (danas Fakultet dramskih umetnosti), gde i diplomira 1974. godine. On pripada zlatnoj generaciji albanskih studenata koji su u velikom broju studirali na raznim fakultetima Beogradskog univerziteta.

Radio je kao dramaturg na Televiziji Priština 70-ih godina prošlog veka, a saradivao je na velikom broju televizijskih drama i dokumentarnih emisija koje su snimane na TV Priština. Ističe se kao autor scenarija za televizijsku seriju i igrani film *Vetar i hrast* (1979) i *Nabujala reka*, u produkciji TV Prištine i „Kosovo filma“, rađenim po motivima istoimenih romana albanskog književnika i političara, Sinana Hasanija. Nagrađen je Zlatnom arenom za scenario na Pulskom festivalu 1979. godine. Kao dramaturg saradivao je i na jednom broju TV drama i dokumentarnih emisija koje je snimila TV Priština. Sedamdesetih godina prošlog veka objavljivao je stručne članke i kritike o filmu u kosovskom listu za književnost i kulturu *Fjala*. Kao honorarni stručni saradnik, angažovan je 1978. na Akademiji za pozorište, film i televiziju, na predmetu Filmski i TV scenario, gde je potom radio do penzionisanja 2012. godine, a tokom tog perioda, u dva mandata, bio je i šef katedre.

Za potrebe nastave, za predmet filmski i TV scenario, priredio je hrestomatiju *Filmski scenario u teoriji i praksi I-II* (1978, 1983), u izdanju Univerziteta umetnosti u Beogradu. Objavio je *Filmski i TV englesko-srpski rečnik* (NNK, 2002), *Beogradski frajerski rečnik* (NNK, 2000, 2003, 2007), jedini takve vrste u Srbiji i *Dramaturgiju igranog filma* (NNK, 2011). Bio je član redakcije i autor preko 200 odrednica *Leksikona filmskih i TV pojmova I-II* (1993, 1997), u izdanju Univerziteta umetnosti i „Naučne knjige“ u Beogradu. Stručne članke o filmskoj dramaturgiji objavljivao je u „Zborniku Fakulteta dramskih umetnosti“ i u drugim časopisima. Knjiga *Origjina e fjalëve në gjuhën shqipe (Poreklo reči u albanskom jeziku)* štampana je u Prištini 2011. godine, u izdanju Buzukua.

Bez sumnje, remek delo Petritovog angažmana i istraživanja je trotomna knjiga *Srbi i Albanci kroz vekove*, koja je objavljena na srpskom i albanskom jeziku, od strane izdavačke kuće „Samizdat“ u Beogradu. Jedna briljantna studija, objektivna i faktografska,

Petrit Imami (1945-2019)

lišena svakog nacionalističkog tereta i predrasuda, propagande ili jednostranosti, kakva ne postoji do dana današnjeg u srpskoj i albanskoj historiografiji, što dokazuje vrhunsko i duboko poznavanje odnosa između ova dva naroda. U vezi priprema ove knjige Petrit daje svoje razloge: „*Potreba da napišem knjigu ‘Srbi i Albanci kroz vekove’, nastala je u meni iz duboke pobude da se suočim sa istorijom ova dva naroda koji žive u susedstvu preko hiljadu godina. Zanimalo me je da spoznam njihove odnose: kakvi su bili, šta ih je zbližavalo i šta ih je udaljavalo jedne od drugih, šta ih je dovodilo do prijateljstava i do neprijateljstava. Nastojao sam da obuhvatim unutrašnje i spoljne tokove u istorijskoj vertikali koji su uticali na postupke njihovih pripadnika, vođa i običnih ljudi. Da se upustim u to najviše su uticali događaji osamdesetih godina prošlog veka, kada je počelo razgrađivanje i urušavanje socijalističke Jugoslavije.*“

Tom studijom on je želio da demistifikuje stereotipe srpske književnosti i istorije koje su, početkom XX veka, Albance uglavnom pominjale kao „necivilizovan narod“. Takvu sliku o njima stvorila je antialbanska politika i propaganda vladajućih režima, a tome su podlegli i neki poznati pisci. Petrit kaže da je najbolji primer za to lirska pesma „Simonida“ (1907) Milana Rakića koji je o njenim „iskopanim očima“, na istoimenoj fresci u manastiru Gračanica, ispevao stih: „Arbanas ti je nožem izbo oči“, mada su, zapravo, oči na ovoj i drugim freskama izgulili vremenom pravoslavni hrišćani koji su verovali da je prah sa ovh svetačkih fresaka lekovit. Za razliku od Milana Rakića, kazao je Petrit, o Albancima su u XIX veku vrlo pozitivno pisali njegov otac Mita Rakić, pisac i političar, kao i njegov deda po majci, poznati historiograf Milan Đ. Milićević. „*Zbog toga sam zaronio u knjige, stručne časopise, dnevne novine, nedeljnike, mesečnike u bibliotekama, u Narodnoj i Univerzitetskoj u Beogradu, Matice srpske u Novom Sadu i Srpske akademije nauka i umetnosti. Tragao sam za odgovorima i podacima o pojedinim temama i ličnostima po raznim arhivama, najviše u Državnom arhivu Srbije i Centralnom arhivu SANU-a. Držao sam se novinarskog načela da nije strašno ako novinar ne zna nešto, već je strašno ako novinar ne zna ko zna i naučio sam stvari o kojima do tada nisam imao pojma*“, kaže on.

Prvi rukopis, naslovljen „Srpsko-albanski kulturni odnosi“, Petrit je objavio 1998. godine u nezavisnom listu *Danas*, kao feljton u 19 nastavaka koji je imao veliki odjek kod čitalaca. Zbog toga mu je direktor Radija B92, Veran Matić, kao izdavač, ponudio da ovaj rukopis objavi kao knjigu pod istim naslovom, što je i učinjeno, ali se dogodilo da je tadašnja policija režima Slobodana Miloševića upala u prostorije radija i uništila ceo tiraž. Nakon demokratskih promena u Srbiji, oktobra 2000. godine, Matić je odlučio da objavi knjigu, ali dopunjenu sa više materijala o političkim odnosima. Zbog toga, Petrit kaže da je brzo radio na proširenju rukopisa i knjiga je izišla iz štampe krajem te godine, ali je uvideo da se potkralo puno grešaka. „*Ali nakon 16 godina, s različitim intenzitetom, nastavio sam da u širokom spektru dalje proučavam srpsko-albanske odnose, bez žurbe, i cilj je bio demistifikacija uvreženih istorijskih zabluda. Plodovi tog rada nalaze se unutar korica tri toma ove knjige koja nosi naslov ‘Srbi i Albanci kroz vekove’, a koja se završava proglašenjem nezavisnosti Kosova.*“

„*Petritova knjiga ‘Srbi i Albanci kroz vekove’ je jedina te vrste na srpskom i albanskom jeziku koja na objektivan, nepristrasan način i s argumentima, tretira vekovne odnose između dva naroda. Taj prilaz autora čini posebnim i dokazuje da se knjige mogu pisati drugačije, bez predrasuda, potcenjivanja, poniženja, bez etiketa, omalovažanja i mržnje, i one mogu poslužiti da se ljudi i narodi bolje razumeju i lakše mogu prevazići nespornizume i izgraditi poverenje i poštovanje*“, napisao je književnik i drmaturg, Filip David, u recenziji knjige.

Na taj način je Petrit razbio sve predrasude i opterećenja koja postoje kod istoričara i intelektualaca na obe strane. On je primer pravog intelektualca u mračnim vremenima. Radio je ono što je najbolje znao i umeo i to je radio na najbolji mogući način. Tražio je veze koje spajaju, a ne one koje razdvajaju. Zato se slobodno može reći da je Petrit

svojim životom i delom, kao pravi intelektualac koji se stalno bori za istinu, postavio temelje za bolje upoznavanje ova dva naroda u današnje i buduća vremena i zbog toga zaslužuje veliko poštovanje srpskog i albanskog naroda.

Izdavač, Veran Matić, ističe: „*Bez sumnje se može reći da su 'Srbi i Albanci kroz vekove' Petritovo životno delo, ali i životno delo svih nas koji nastojimo da upoznamo jedni druge, da naučimo nešto više o odnosima Srba i Albanaca od trenutka kada su se prvi put susreli do današnjih dana. Pisao je Petrit svaku od ovih knjiga ništa ne prećutkujući, bez samocenzure, dopunjavajući svoj tekst iz najrazličitijih izvora, nastojeći da predoči faktografiju sa svake strane, bez nametanja zaključaka*“.

Petrit je teško podneo nacionalističko ludilo, mržnju, sukobe, rat i zla koji su se dogodili poslednjih decenija prošlog veka na prostorima bivše Jugoslavije, a posebno zbog zločina na Kosovu, što ga je izjedalo iznutra. Međutim, to ga je nateralo i motivisalo da radi intenzivno i bez predaha na pisanju svoga dela koje će svojim sadržajem, objektivnošću, sveobuhvatnošću i kompetentnošću, biti osnova na kojoj je moguće i neophodno graditi odnose između dva naroda na bogatom nasleđu, kao da je stalno želeo da dokaže da nismo toliko loši kao ljudi, kao što sami stvaramo predstavu o nama kroz nasilje i mržnju.

Nasleđe Petrita Imamija, njegova arhiva, rukopisi, dovršena i nedovršena dela, su zajednički. Zato bi i Srbi i Albanci morali to nasleđe da iskoriste na najbolji mogući način sa ciljem da se ispune plemenita nastojanja koja je on uložio u naše odnose.